

Студија на случај на сточар од Република Македонија

Центар за економски анализи-ЦЕА

Изработила: Габриела Димовска

Финансиски поддржано од Тинк Тенк Фондот од Будимпешта, Унгарија

Скопје,
Јули 2013

Оваа студија на случај е изработена со цел да се приближи поблиску до јавноста и до оние кои ги креираат политиките во земјоделието во Република Македонија-РМ за:

- Перцепцијата на земјоделците во РМ за општиот амбиент за работење како и за спецификите во нивните секојдневни активности,
- Предизвиците со кои се соочуваат земјоделците во РМ,
- Предизвиците кои потенцијално може да настанат кога се донесуваат закони и подзаконски акти, а тие не се доволно дебатирани и споделени претходно со оние на кои се однесува-земјоделците
- Предизвиците општо за тоа како оние кои носат политики како и администрацијата треба да размислуваат кога го креираат системот и амбиентот за работење во земјоделието

Во оваа студија на случај мислењата, забелешките и предлозите се изворно пренесени онака како што беа добиени од г-дин Киро Николовски за време на интервјуто кое се направи во просториите на ЦЕА во месец мај 2013 година.

Повод за изработка на оваа студија на случај е излагањето на г-дин Киро Николовски за време на настанот кој се одржа на 09.04.2013 година во Хотел Континентал. Имено, тогаш беше одржана конференција на тема „Кредитирање во земјоделството-состојби и перспективи“ во организација на Федерацијата на фармери на Република Македонија- ФФРМ, Центарот за економски анализи- ЦЕА и Центарот за иновации, а со поддршка на АгБиз програмата на УСАИД, Скопје и г-динот Киро Николовски имаше забележително излагање.

-

?

Г-дин Киро Николовски е сточар од селото Кожле. Долги години мака мачи со физичка делба на неговото земјиште од државата, да го земе она што е негово, а кое му припаднало од неговите претходници. Неговата битка со државата трае со децении, а се провлекува уште од 1963 година, кога неговиот татко, имотот и го подарил на неговата мајка. Имено, станува збор за приватен имот, кој од сите страни граничи со државен имот. Она што г-динот Николовски се обидува да го добие е тој имот, кој е во шума и во моментот е необработлив, да го отстапи на државата а на сметка на тоа да добие друг имот кој ќе може да го обработува. Од

имотот кој бил наследство на неговите претходници, со решение, една половина и припаднал на Република Македонија, а другата половина ја дели со неговиот братучед. Сега, не може да ја добие и да ја користи ни таа четвртина од имотот иако има за тоа имотен лист и потребна документација. На почетокот на постапката, службите го упатувале на погрешна насока, со уверување дека крајот ќе излезе во негова корист. Така г-дин Николовски изгубил многу време и пари лутајќи низ институциите, за на крај да се откаже од битката.

-

На почетокот, имал поддршка и од Федерацијата на фармерите, но и покрај тоа не можеле да стапат во контакт со Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство. Во текот на постапката, многу пати бил бркан од канцелариите на министерствата, притоа нарекувајќи го со погрдни зборови, нешто за што г-дин Николовски многу им забележува на службениците од институциите и кое многу го повредило. Три години се водела постапката за физичка делба на земјиштето по класа на земја, а не како што требало по земјоделски култури, и кога се изјаснило државното правобранителство дека може да се изврши размната на земјиштето, од Министерството посочиле дека не може да се направи замена на земјиштето затоа што на местата кои требало да му припаднат како замена за неговото земјиште веќе имало лозје и слични насади. Неговиот дел во моментот не е обработлив, местото е обраснато со шума и не е во функција, но тоа е нешто што му припаѓа нему, и затоа посакува да има можност да го користи и обработува, а со тоа и да произведува, и кога ќе дојде време и да го остави во наследство на неговите деца. Сите процедури во постапката за физичка делба на имотот биле запазени, со документи од нотар, обележување на парцелите, правење скици, и за тоа платил голема сума на пари, за да може да се обележи местото и да има доказ дека се негови. Пишувал жалби на решенија и молби до соодветни институции, ама залудно било се. Во почетната фаза кога тргнал да бара физичка делба, од службите му било побарано да достави многу документи, кој земјоделецот ги обезбедил. “Големи пари потрошив за вадење на скици и потврди, а потрошеното време и нерви не може никој да го измери и на крај се е фрлено во вода”- објаснува г-дин Николовски. Објаснува дека вакви примери имаат многу луѓе кои што имаат имоти кои се граничат само со државно земјиште, и никој не успеал да си го замени имотот, односно не можат да остварат физичка делба од државата, бидејќи, сите се плашат да започнат постапка и да трошат пари. Г-дин Николовски е скептик дека нешто ќе се подобри се додека не се промени Законот за земјоделско земјиште, член 15а (Службен весник на Р.М бр. 18 од 14.02.2011). Во Законот пишува дека не може да се дели површина помала од два хектара. Тој има 1,5 хектар. Како што објаснува г-дин Николовски, имотот не може да се дели поради тоа што нивите се напуштени одамна, никој не ги обработувал уште од 1956 година, израснати се со шума. Никој не може да го работи тоа земјиште, и

затоа се бара решение. Тој сака да си ја земе земјата која ја купувал неговиот дедо со злато, за која има документ, а сега не може да биде сопственик на таа земја.

Се што направил во животот, направил сам. Се вратил да работи на село после долги години живеење во град. На почетокот на неговата работа како сточар, имал 60 крави, од кои произведувал по 400 килограми млеко дневно, но ги продал. Отако Битолска млекара го прекинала откупот на млеко од скопско-кумановскиот регион, соработувал со друга млекара, и иако не биле за него многу поволни условите, морал да прифати договор со нив бидејќи немал друг излез. Сега чува свињи и е пензионер, работи напорно и сака и на своите деца да им остави нешто во наследство. Она што тој го предлага е државата да дозволи да се одвои од приватниот имот, и да дозволи размена на земјоделско земјиште, со цел да се направат приватни и државни блокови.

Г-дин Николовски смета дека кооперативата нас не може да функционира. Тој бил меѓу првите кои се обиделе да направат нешто такво, но сите потенцијални партнери биле од различни краеве на Скопје, и не можеле да се договорат каде да биде големата фарма која ја планираат. Во неговата сточарска кариера се соочувал и со други проблеми. Прв во селото, во 1999 година, земал под концесија земјиште, за кое требало да плаќа по 100 кг пченица по хектар, но во 2002 година со доаѓањето на тогашниот Министер за земјоделство, се прекинал тој договор за концесија и се распишал нов тендер за по 300 кг пченица по хектар, кој повторно го добил, односно го прифатил г-дин Николовски, со што земал 10 хектари. неговиот ризик во тој случај е, безразлика дали ќе има род или не, тој ќе мора да предаде 3 тона пченица за концесијата. Откако ги продал кравите, ја вратил и земјата која ја земал на користење. Таа земја после тоа ја земал човек-“моќник”, кој имал и млин и млекара и ја земал целата земја во селото, се што можел да земе, земал. Законските ограничувања за тоа колку земја може да се земе од едно лице за него не важеле, бидејќи земјата е земена на различни имиња, членови на неговата најтесна фамилија.

Во однос на кредитирањето како земјоделец, до сега г-дин Николовски не се соочил со проблеми. Често ги користел услугите на ПроКредит Банка, а исто така е задоволен и од критериумите за земање кредит од Халк Банка, чии корисник е во моментот. Вели дека му пречи тоа што банките ги сметаат земјоделците за клиенти кои не знаат како да ги менаџираат средствата, односно како правилно да ги распоредат. Никогаш не се заинтересирал за оние средства што се даваат од Земјоделскиот кредитен дисконтен фонд, бидејќи за него е многу голема

процедура, за да ги користи тие услуги треба да остави имат под хипотека, нешто што долго време градел со сопствени раце, поради тоа не се исплатело. Исто така, напоменува дека неговата работа е доста ризична и не може да се предвидат настаните, бидејќи стоката може да се разболи, услугите на ветеринарите биле скапи, приплодот не е сигурен и слично. Но и покрај тоа, не размислува за осигурување на производството и стоката бидејќи имал лошо искуство со осигурителните компании. Имал случај кога волци нападнале и заклале неколку негови телиња, за тоа викнал оценувачи од компанијата која ја осигурала стоката, но бидејќи било зима, и големи студови, а не толку пристапно место, не сакале да отидат во моментот кога трагите биле свежи. Кога прифатиле да одат, веќе било доцна. Поради тоа повеќе нема доверба во осигурителните компании.

За иднината на селата и развивањето на земјоделството, исто така не е оптимист, бидејќи вели дека младите не можат да се натераат да се вратат во село. “Младиот свет тешко прифаќа да живее на село, никакви програми не можат да ги вратат. Ние сме пензионерска нација, има многу стари лица, а се помалку деца се раѓаат” – објаснува г-дин Николовски. “Младите не се враќаат во селата, не затоа што не сакаат, туку затоа што во поголемиот број од селата нема основни институции и средства – амбуланти, водовод и канализација...”

-

Она што г-дин Николовски го предлага, како долгогодишен земјоделец и сточар, е да се изнајде решение како да се оддели државниот имот од приватниот имот, да се направат приватни и државни блокови. Тие приватни имоти кои се опколени со државно земјиште, лесно да можат да се заменат со друг имот. За тоа полесно да се реализира, посочува дека треба да се воведат данок за необработлива површина. Ако се наметне данок за необработлива површина, секој кој не може да ја обработува површината, наместо да ја чува запустена, доколку не сака да плаќа данок, ќе ја отстапи на некој кој навистина може и знае како да ја искористи.